

SEROCKI MIEJSCOWNIK

KRAJOZNAWCZO – TURYSTYCZNY PRZEWODNIK PO GMINIE

Stanisławowo
Ludwinowo Dębskie
Ludwinowo Zegrzyńskie
Zalesie Borowe Marynino
Świecienica Izbična
SEROCK
Wola Kiełpińska
Kania Polska
Gasirowo
Kania Nowa
Nowa Wieś
Stasi Las
Zabłocie
Karolino
Wola Smolana
Jadwisin
Dębinki Guty
Borowa Góra
Bolesławowo
Jachranka
Cupel Szadki
Dosin Dębe
Skubianka
Wierzbica
Lacha

Odcinek 15 - CUPEL

Cupel – wieś jak bocianie gniazdo

W widłach Narwi i Bugu leży wieś wysunięta między wody rzek jak półwysp czy cypel. Jej łąki i podmokłe tereny są od setek lat rajem dla bocianów. Z nadnarwiańskich wałów rozpościera się panorama średniowiecznego miasteczka Serocka.

w Słowniku etymologicznym języka polskiego, uznał iż słowo pochodzi od niemieckiego słowa **Zipfel**, stanowiącego zdrobnienia od **Zipf** - „czub”. Autorzy późniejszego *Słownika prasłowiańskiego tom 2 C-D* odnotowali słowo *čipl, cipla, ciplo*, objaśnionego jako „mający coś odciętego, okaleczony, obcięty”. Nazwa odwoływała się do położenia miejscowości między dwoma zbiegającymi się rzekami i dodatkowo odciętej z trzeciej strony przez stare koryto Bugu. W aktach parafii ewangelickiej z Pułtuska z I połowy XIX w. zapisano tę nazwę jako **Cupil**.

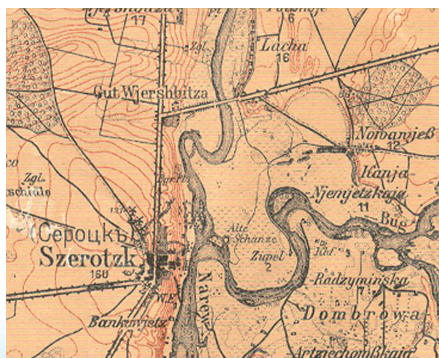
W drugiej połowie XVII wieku teren obecnego Cupla, zwany wówczas Gołoleką, był terenem spornym między Serockiem a właścicielami dóbr Popowo, najpierw Janem Kozłowskim, a później jego synem Michałem, zmarłym w 1791 r. Seroccy mieszczenie uważali, że mają prawo do Gołoleki i zbierali ze znajdujących się tam łąk siano oraz wypasali swoje bydło. Z czasu tego konfliktu odnotowano w księgach sądowych zabawne historie przytaczając choćby porwanie przez Serocczan stogu siana i przewiezienie go łodzią do miasta. Wśród rodzin zagospodarowujących tereny Cupla spotykamy m.in. Skoszkiewiczów i Pałaszkiwiczów z Serocka, Sołowiejów z Nowej Wsi, Ziółkowskich z Kania oraz Kwiatkowskich. Część z nich była rybakami, inni zajmowali się rolnictwem.

Pierwszy raz nazwa miejscowości Cupel w źródłach pisanych pojawia się 28 marca 1782 r. Tego dnia w księdze zmarłych parafii Popowo odnotowano w „Czuplu” śmierć rocznego chłopczyka Łukasza, syna Jacka i Elżbiety Szymańskich. Wzmianka ta niekoniecznie musi być związana z osiadłą tam rodziną, bowiem przez następnych 20 lat nazwa „Czupel” nie pojawia się w źródłach. Powstanie wsi datowałbym na 1801 r. a pierwszymi urodzonymi tu mieszkańcami byli Karol Kwiatkowski ur. 4 listopada 1801 r. i Magdalena Ziółkowska ur. 4 lipca 1802 r.

Część Cupla leżąca nad Narwią, naprzeciwko Serocka, była nazywana Budy lub Budy Skrzyńki. W początkach

XIX wieku jej mieszkańcy pochodzili z Serocka lub czuli się z tym miastem związani. Chrztu ich dzieciom udzielał serocki proboszcz ksiądz Tomasz Erdman.

Nazwa wsi pisana była częściej jako **Cypel**, dopiero z czasem przeważała wersja **Cupel**, mimo iż niewątpliwie właściwsza była pierwsza wersja. Aleksander Bruckner

Mapa z 1916 r.

Widok na Serock z wałów na Cuplu

Cupel na mapie z I połowy XIX w.

W trakcie budowy twierdzy napoleońskiej w Serocku, w latach 1807-1810, powstała na Cuplu niewielkie umocnienie ziemne, swego rodzaju przedmoście. Widać je zarówno na mapie z 1824 r., jak i na niemieckiej mapie z 1916 r. pod nazwą *Alte Schanze*. Z budową tych umocnień można wiązać etymologię nazwy Budy Skrzyńki, gdyż technologia budowy wałów opierała się na drewnianym szkieletie mającym formę wielkich skrzyń.

Miejscowość narażona stale na powodzie i potopienia nigdy nie miała zbyt wielu stałych mieszkańców. Część łąk na jej terenie należała do gospodarzy z sąsiednich wsi Łachy i Nowej Wsi, które na początku XIX wieku były na nowo zagospodarowane przez niemieckich kolonistów wyznania ewangelicko-augsburskiego. W zapisach ar-

Umocnienie wałów przeciwpowodziowych 2011 r.

Przedrożny krzyż

chiwalnych odnajdujemy przybyłą w 1843 r. niemiecką rodzinę Michel.

Wielkie powodzie zalewały Cupel m.in. w 1888 r. i w 1958 r. Historię tej ostatniej powodzi znamy najlepiej, bo była ostatnią przed powstaniem Jeziora Zegrzyńskiego. Na Cuplu zaczęła się 15 kwietnia 1958 r. zalaniem kilku do-

Stara chatka

mów. Ewakuację mieszkańców przeprowadzono cztery dni później, a już następnego dnia cała wieś została zatopiona. Tereny zalane wizytował ówczesny prezes Rady Ministrów Józef Cyrankiewicz. Również ostatnie lata (2010 i 2011) przyniosły groźną sytuację powodziową, wymagającą akcji umocnienia wałów, po której zostały do dziś setki worów z piaskiem.

W pierwszych latach PRL Cupel był bardzo małą wsią, liczącą sobie zaledwie 5 domów i należąca do sołectwa Nowa Wieś. Malarzka społeczność tworzyły rodziny Gajewskich, Józwiaków, Judziwiczów, Koczarów i Podgórskich. W ostatnich jednak latach intensywnie buduje się tu już domy i wcale niekoniecznie letniskowe. Aby uporządkować administracyjnie rozwijającą się wieś Rada Miejska w Serocku uchwałą z 10 listopada 2000 r. nadała nazwy ulicom w Cuplu, nawiązując do usytuowania i warunków przyrodniczych.

Po II wojnie światowej wody starorzecza Bugu były rybacko eksploatowane przez Spółdzielnię Rybacką w Pułtusku, do której należeli też rybacy z Serocka – Marian Kryski i Jerzy Skoszkiewicz. Dziś już tu się ryb nie łowi.

Łabędzie pływające w starym korycie Bugu

Obszar Cupla jest cenny przyrodniczo, bowiem gniazdują tu bociany i łabędzie. Jest tu 6 bocianich gniazd co stanowi 1/3 wszystkich zarejestrowanych w gminie.

Będąc w Cuplu warto zwrócić uwagę na kilka starych mających blisko pół wieku drewnianych budynków oraz duży żelazny krzyż postawiony na postumencie z kamieni polnych.

Przez wieś przebiega tzw. wschodni niebieski szlak rowerowy, prowadzący przez wszystkie nadnarwiańskie miejscowości gminy Serock.

Tekst i zdjęcia
Sławomir Jakubczak